

Datum 2024-02-15
Diarienummer 2024/0399
Ert diarienummer S2023/02794
Handläggare Maria Melin

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkande Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen, 2023:40

Myndigheten för delaktighet (MFD) arbetar med att främja, guida och stödja samhällets aktörer att genomföra sina uppdrag utifrån hela befolkningens behov och förutsättningar. MFD lämnar följande yttrande.

Sammanfattning

Myndigheten för delaktighet tillstyrker de förslag som utredningen lämnar. MFD vill särskilt uppmärksamma de välgjorda analyser utredningen gjort kring de särskilda behov och förutsättningar som gäller för barn med funktionsnedsättning och gruppens svårigheter att säkerställa tillgången till sina rättigheter.

MFD lämnar också ett antal kommentarer till några av förslagen i utredningen.

Myndighetens synpunkter

Allmänna synpunkter

MFD tillstyrker utredningens förslag och understryker vikten av de grundläggande analyser utredningen gjort kring de särskilda behov och förutsättningar som gäller för barn med funktionsnedsättning. Utredningens texter visar hur mycket svårare det ofta är för barn med funktionsnedsättning att säkerställa tillgången till sina rättigheter.

MFD vill i det följande också lämna ett antal kommentarer i anslutning till några av utredningens olika förslag (kommenterade avsnitt framgår av rubriken).

7.3 Sverige bör ratificera det fakultativa och tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om ett klagomålsförfarande

Myndigheten för delaktighet har inget att invända mot utredningens förslag om att Sverige bör ratificera det fakultativa och tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om ett klagomålsförfarande. MFD vill dock göra ett tillägg till utredningens jämförelse med andra konventioner. Utredningen konstaterar att artikel 3 om barnets bästa inte finns i andra konventioner som Sverige tillträtt. MFD vill här påtala att rätten till barnets bästa återfinns i artikel 7 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det finns även just nu pågående individuella klagomålsförfaranden från Sverige enligt tilläggsprotokollet för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som rör artikel 7 och rätten till barnets bästa.

9.4.10 Skyldigheten att ge information på ett sätt som barn förstår ska framgå i LPT, LSS, LVU och SoL

MFD tillstyrker utredningens förslag om att nya bestämmelser om hur information ges till barn ska föras in i 36 § LVU, 11 kap. 10 § SoL, i den nya bestämmelsen 44 a § LPT samt i 8 § LSS. MFD välkomnar också utredningens resonemang om begriplig information som en förutsättning för att reell delaktighet ska uppnås. MFD instämmer även i hur viktigt det är att den som ger informationen också måste, så långt som möjligt, försäkra sig om att barnet har förstått innehållet i och betydelsen av den lämnade informationen.

MFD vill dock uppmärksamma utredningen på de hinder som framkommit i tidigare rapporter i förhållande till barn med funktionsnedsättning och LSS. 2019 genomförde Socialstyrelsen på regeringens uppdrag en uppföljning av hur principen om barnets bästa togs tillvara i bedömningar¹, beslut samt vid planering av insats enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Socialstyrelsen visade att barnperspektivet inte uppfylldes i tillräcklig utsträckning vid tillämpning av LSS. De hinder som myndigheten identifierade gällde framför allt svårigheter att få barn delaktiga i ärenden som rör dem. I rapporten konstaterar Socialstyrelsen att handläggare tycks ha svårt att bedöma vad som är barnets bästa. Detta speciellt i situationer när de upplever att barn och föräldrar uttryckte olika behov. Resultaten i rapporten tyder även på att handläggarna inte verkade arbeta med

---

¹ Socialstyrelsen (2019) Uppföljning av barnkonventionens genomslag vid tillämpning av LSS.

barnets bästa som ett tillvägagångsätt på det sätt som barnrättskommittén beskriver det. Socialstyrelsen såg bland annat att:

- Handläggare inte fick tillräcklig erfarenhet av att handlägga ärenden om insatser enligt LSS till barn.
- Handläggare inte hade tillräckliga kunskaper om funktionsnedsättningar och dess konsekvenser eller om kommunikation med personer som har nedsatt kommunikationsförmåga.
- Handläggare inte hade tillgång till någon form av kommunikationsstöd i sitt arbete med handläggningen av LSS-ärenden eller har inte fått utbildning i användandet.
- Kommunernas organisation med uppdelning mellan social barn- och ungdomsvård och funktionshindersomsorg gjorde det svårt att se helheten runt barn som möter funktionshinder.

Med anledning av ovanstående vill MFD framhålla följande: Att för att kunna komma till tals behöver barn både få metoder som fungerar utifrån deras funktionsförmåga samt få ta del av tillräcklig information för att kunna komma till tals. MFD ser att det idag fortfarande finns uppfattningar om att vissa barn inte har förmåga att komma till tals eller att ta emot information. MFD framhåller att det finns olika etablerade verktyg och metoder för att informera och föra samtal med barn med olika funktionsnedsättning liksom med barn i låg ålder. Metoderna ställer krav på att den som hör barnet har kunskap och kompetens att möta barnet på ett adekvat sätt. Det är dock också MFD:s uppfattning att det finns stora behov av metodutveckling med tillhörande riktlinjer för implementering. Det som tas fram behöver förstås också spridas till alla berörda aktörer.

11.4.4 Arbetet med att göra offentliga verksamheter kända, tillgängliga och anpassade för barn behöver förstärkas och 11.5.4 Det behövs sammanhållen information på nationell nivå om barns möjligheter att utkräva sina rättigheter

MFD välkomnar förslaget om att förstärka arbetet med att göra offentliga verksamheter kända, tillgängliga och anpassade för barn. MFD välkomnar även förslaget om sammanhållen information på nationell nivå om barns möjligheter att utkräva sina rättigheter.

MFD vill i relation till dessa förslag understryka det följande: Vissa barn har redan idag lägre kunskap om sina rättigheter än andra barn, till exempel barn

med funktionsnedsättning. Rapporter visar att barn med funktionsnedsättning i lägre utsträckning tar del av informationsinsatser riktade till barn själva. Sådana informationsinsatser är inte heller alltid tillgängliga i alla format. Om ett barn inte känner till vilka rättigheter hen har, kan barnet inte heller veta när dessa rättigheter inte tillgodoses. Barnet kan inte heller påtala brister eller framföra klagomål. Det är därför helt centralt att de särskilda förutsättningar och behov som barn och unga med funktionsnedsättning lever med, återspeglas i arbetet med samlad nationell information. En webbplats som till exempel utformas för att vara lättnavigerad för barn, behöver även vara tillgänglig i alla format. Det innebär lättlästa texter, teckenspråkstolkade filmer och text som fungerar med webbläsare. Det handlar också om att i informationen synliggöra villkor och arenor som är särskilda för barn som lever med funktionsnedsättningar, så som anpassade skolor och insatser enligt LSS.

MFD vill även understryka att det i sammanhanget kommer att finnas ett behov av riktade informationsinsatser för att nå de barn som mest sällan får information. Det handlar framför allt om barn i de anpassade skolformerna.

11.7.4 Det behövs kunskap och verktyg för domstolars arbete med barnanpassade förfaranden

MFD instämmer med utredningens bedömning om att det finns ett behov av ökad kunskap och utvecklade verktyg för domstolarnas arbete med barnanpassade förfaranden.

MFD välkomnar utredningens skrivningar om att domstolsförfaranden som rör barn behöver vara tillgängliga, trygga och i möjligaste mån anpassade efter barnets ålder, mognad och andra individuella förutsättningar. MFD vill dock i sammanhanget lyfta fram en viktig fråga kopplat till rättsprocessen. Det rör barn och unga som kommunicerar på normavvikande sätt och/eller med hjälp av olika kommunikationshjälpmedel. I den för Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten gemensamma handledningen om barnförhör och förhör med vuxna med funktionsnedsättning,² står det att kommunikationsstöd i vissa fall kan användas i den kontaktbyggande fasen men att de bör undvikas i den substantiella fasen av förhöret. Sådana hjälpmedel kan inte heller användas under rättegången.

---

² Åklagarmyndigheten (2022) Barnförhör m.m. – Även något om förhör med vuxna med osynliga funktionsnedsättningar. Rättslig vägledning 2022:3.

MFD vill understryka att det måste kunna säkerställas att det barn som medverkar i en förhörssituation kan göra sig förstått, oavsett kommunikationsbehov. Det finns annars en risk för att rätts säkerheten för barn och unga med funktionsnedsättning blir sämre än för barn och unga utan funktionsnedsättning.

MFD ser ett stort behov av mer kunskap om hur dessa barns rättigheter tillgodoses i rättsprocessen idag. Ett sätt kan vara att systematiskt samla in kunskap och erfarenheter från de Barnahus som finns runt om i landet. Genom en sådan insamling skulle det vara möjligt att se i vilken utsträckning målgruppen kommer till Barnahus för förhör. Det skulle också gå att få kunskap om vilka tillvägagångssätt och metoder som då används för att möta barnets kommunikationsbehov. MFD vill här uppmärksamma utredningen på det forskningsprojekt som idag finns på Psykologiska institutionen på Göteborgs universitet. Projektet Barnförhör med bildstöd ska undersöka om barn som behöver extra språkligt stöd skulle kunna få bättre förutsättningar under barnförhör med hjälp av bildstöd. Projektet består av studier om barns förståelse av bilder som kommunikationsmedel, effekter av bildstöd på detaljrikedom och korrekthet av barns utsagor och rättsaktörers synpunkter kring användningen av bildstöd i barnförhör.³

12.8.1 Staten ska bidra till etableringen av barnrättsbyråer inom civilsamhällesorganisationer som erbjuder verksamhet med oberoende barnombud

MFD har *inget* att invända mot utredningens förslag om en förordning om statsbidrag till en försöksverksamhet med barnrättsbyråer som bedriver verksamhet med oberoende barnombud.

MFD delar utredningens bild av att enskilda barn och barns vårdnadshavare ibland kan få ett stort ansvar för att navigera i samhällssystemet och för att se till att barnet får de insatser som hen behöver. Detta gäller inte minst för barn med funktionsnedsättning och deras vårdnadshavare. Det är därför helt centralt att genomförandet av ett förslag om oberoende barnombud genomförs på ett sådant sätt att dessa aktörer kan uppfylla sitt breda uppdrag som rör alla barn inom alla samhällssektorer. Det betyder att de även behöver ha särskild kunskap om de specifika situationer som barn och unga med funktionsnedsättning kan befinna sig i. Barnombuden behöver även ha

---

³ [Barnförhör med bildstöd – för barn i behov av kommunikativt stöd | Göteborgs universitet \(gu.se\)](https://www.gu.se/nyheter/2019/09/17/barnforhor-med-bildstod)

särskild kunskap och kompetens för att möta och kommunicera med barn och unga med funktionsnedsättningar. De behöver också kunna genomföra ett uppsökande arbete i att nå ut till de barn som möter störst hinder i att söka stöd och hjälp på egen hand. Det är därför viktigt att ovanstående tydliggörs i Socialstyrelsens kommande föreskrifter avseende vilka krav som kan ställa på civilsamhällesorganisationerna för att erhålla det statliga bidraget. Bland annat vad gäller att närmare precisera vilka kvalitetskrav och kompetenskrav som ska ställas upp och hur säkerheten och skyddet av barn och barns integritet kan säkerställas.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har generaldirektör Malin Ekman Aldén (beslutande) och processamordnare Maria Melin (föredragande) deltagit.

Myndigheten för delaktighet

[elektroniskt underskriven]

Malin Ekman Aldén